

Program rozvoje venkova: rozptýlená zeleň, oživení obcí, nebo vepřiny?

Ministerstvo zemědělství připravuje návrhu Programu rozvoje venkova: plánu, podle kterého stát bude příštích sedm let každoročně utrácet několik miliard korun z evropských venkovských dotací. Konkrétní pravidla budou mít velký dopad na české zemědělství, lesnictví, ochranu přírody, vodní hospodářství, turistiku i život vesnic. Tento informační list Hnutí DUHA shrnuje hlavní body.

EAFRD

Evropské agrární dotace ze Společné zemědělské politiky (CAP) se dělí do dvou takzvaných pilířů. Prvním jsou přímé subvence, jež mají zvýšit příjmy zemědělců. Druhý pilíř tvoří podpory určené k rozvoji venkova a péči o krajinu. V letech 2007-2013 poplynou z Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova (EAFRD). Přesná částka zatím není jasná, protože EU se doposud neshodla na rozpočtu.

S jistotou ale můžeme říci, že Česká republika bude dostávat více než pět a méně než deset miliard korun ročně.

Základní pravidla rozdělování peněz stanovuje evropské nařízení z roku 2005. Určilo také oblasti, na které členské státy smí peníze používat. Konkrétní dotační programy a jejich regule si ovšem určuje každá země.

Příprava Programu rozvoje venkova

V České republice pravidla stanoví Program rozvoje venkova. Úřady jej připravují už déle než rok. V současné době je na stole pracovní návrh. Ministerstvo zemědělství také koncem února prezentovalo podrobný rozpočet, včetně ročních výdajů na jednotlivé dotace.

Na jaře se program podrobí posuzování vlivů na životní prostředí (SEA), které bude zajišťovat černokostelecká Laboratoř ekologie

krajiny České zemědělské univerzity. Poté vláda finální verzi programu schválí a odešle do Bruselu. Kdy se tak přesně stane, není jasné. Ministři musí počkat na schválení rozpočtu EU, bez kterého neznají přesnou přidělenou částku, takže nemohou stanovit definitivní rozdělení peněz. Pokud Evropská komise nebude mít námitky, dokument platí. Komise si ovšem může vynutit úpravy.

Čtyři osy: konkurenceschopnost, krajina, obce, Leader

Aby nebyla struktura jednoduchá, každý program financovaný z EAFRD má podporovat čtyři takzvané osy:

- Osa 1 je určená na zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví: typicky například investice do nových vepřínů, nákup traktorů či dřevařských technologií, zakládání odbytových družstev a podobně.
- Osa 2 má sloužit k péči o krajinu. Spadá sem hlavně ekologické zemědělství, další tzv. agroenvironmentální programy a také vyrovnávací podpory pro podhorské zemědělství (znevýhodněné oblasti: LFA). Státy též mohou financovat zalesňování, obnovu rozptýlené zeleně, platby za Naturu 2000 a další.
- Osu 3 tvoří podpory určené k diverzifikaci venkovských ekonomik a zlepšení kvality života. Peníze se budou vyplácet například na turistická zařízení, rozjezd malých podniků, obnovitelné zdroje energie, nejruznější projekty oživení obcí, čističky odpadních vod, kompostárny aj.
- Čtvrtou osou jsou komunitní projekty Leader, které se liší v tom, že s nimi nepřicházejí jednotliví žadatelé, ale takzvané Místní akční skupiny. Mělo by jít o záměry, jež vznikly zdola, aktivní dohodou lidí v obci či mikroregionu.

Problémové body

Hlavní debata se povede o třech důležitých, sporných tématech:

- rozdělení rozpočtu (a velikosti výdajů na některé důležité podpory);
- ekologických škodách, jež by některé podpory mohly způsobit;

- zda žadatelům platit každý typ investic, či požadovat dvojí přidanou hodnotu – ekonomickou i ekologickou;

Rozpočet: 49 % na krajinu

Paroubkova vláda ve svém programovém prohlášení (duben 2005) ohlásila, že „*hodlá využít prostředků Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova k péči o krajinu v míře přinejmenším stejné, jako tomu bylo v Horizontálním plánu rozvoje venkova [HRDP] v letech 2004-2006*“. Pohled do HRDP ukazuje, že to lze vykládat dvěma způsoby. Pokud by ministři formulací „k péči o krajinu“ měli na mysli vše, co nyní spadá do Osy 2 (tedy především agroenvironmentální programy plus LFA), půjde o více než 94 % peněz. Tohle očividně nezamýšleli. Zjevně tedy platí druhý výklad: péčí o krajinu v HRDP se zde míní jen agroenvironmentální programy. V takovém případě jde o 49 % rozpočtu.

Na agroenvironmentální programy a podobné podpory v Ose 2 (například Natura 2000, která v HRDP ještě nebyla, nebo lesnicko-environmentální platby) tedy vláda hodlá utratit alespoň 49 % prostředků. Hnutí DUHA tento cíl podporuje a požaduje, aby ministerstvo zemědělství vládní záměr dodrželo.

Hnutí DUHA také prosazuje, aby alespoň 20 % rozpočtu bylo určeno na Osu 3.

Ale první návrh rozpočtu znamená oproti vládním plánům velký krok zpět. Podíl agroenvi programů a podobných opatření činí pouhých 34 %.

Návrh sice na papíře vyčlenil 57 % na oblast Osu 2. Ovšem největší položku – více než 2,2 miliardy korun ročně – z toho činí vyrovnávací podpory pro podhorské zemědělce. Další pohltí velmi kontroverzní zalesňování.

Více peněz na důležité programy

Důsledkem nízkého rozpočtu na péči o krajinu jsou také velmi slabé výdaje v klíčových programech. Dva příklady:

- Ministerstva připravují speciální podporu na výsadbu rozptýlené zeleně. Oživí tak krajinu, zvýší její schopnost zadržovat povodně i atraktivnost pro turisty a omezí erozi. Plánují na ni ovšem pouhých 11 milionů korun ročně: částku, jež nebude mít prakticky žádný plošný efekt.

- Další dotace v Ose 2 má platit majitelům lesů za to, že v porostu ponechají několik stromů k zestárnutí a zetlení. Zajistí tak životně důležité biotopy pro řadu ohrožených druhů ptáků, savců, hmyzu, hub, lišejníků aj. Vládní Národní lesnický program požaduje právě tohle zařadit „do běžných metod obhospodařování lesů“. Ovšem navržená částka – 5 milionů ročně – zajistí pokrytí pouze 0,05–0,47 % nestát-ních lesů, tedy směšně malou plochu.

Ekologická pravidla pro rizikové dotace

Řada konkrétních podpor může způsobit velké ekologické škody. Navržený program obsahuje dotace na regulaci vodních toků, hrazení bystřin, meliorace a odvodňování, budování lesních cest nebo postřiky insekticidy při hmyzích kalamitách v lese. Každá z těchto subvencí představuje značné ekologické nebezpečí. Velkým rizikem paradoxně je také zalesňování: hrozí výsadba dalších umělých smrčín na květnatých loukách, na lučních enklávách v lese a podobných cenných místech.

Hnutí DUHA proto navrhuje a prosazuje ke každému problémovému programu sadu konkrétních pravidel, jež by vyloučila vysloveně škodlivé projekty.

Více muziky za stejné peníze

V návrhu Programu rozvoje venkova je řada vágně popsanych dotací. Hnutí DUHA prosazuje, aby je ministerstva upřesnila konkrétními pravidly a zaměřila je na obory, kde přinesou ekonomický i ekologický užitek zároveň. Opět dva příklady:

- V Ose 1 jsou různé podpory určené na investice v zemědělství. Protože stát podobné podpory už financuje ze strukturálních fondů, je celkem jasné, o co půjde: budování a rekonstrukce vepřinů, stájí nebo drůbežáren, nákup mechanizace a další. Hnutí DUHA chce, aby vláda výslovně řekla, že podpory budou dostávat jen zemědělci s nadstandardními záměry (například ekologické zemědělství, vysoké standardy ochrany zvířat a podobně).
- Součástí Osy 3 jsou i podpory na zalesňování. Projekty v podhorských oblastech budou dostávat větší částky než jinde. Hnutí DUHA prosazuje, aby se program

naopak zaměřil na nížiny, kde je často deficit lesa. Prioritou musí být říční nivy: osázení lesem by zde vytvořilo prostor, kam se voda může při povodních přirozeně rozlévat, aniž by způsobila škody. Pravidla dotace by také měla vyžadovat, že žadatel k zalesnění použije přirozenou druhovou skladbu. Nemá smysl, aby stát nejen dovolil, ale dokonce sám financoval výsadbu dalších a dalších umělých smrčín.

Venkov ve městech?

Osa 3 obsahuje řadu opatření, která ožíví venkov: dostanou sem turisty, vytvoří nová pracovní místa, zlepší kvalitu života, obnoví komunitní ráz obcí. V některých z dotací je však „venkov“ definován coby obce a města do 30 000 obyvatel. Velká část peněz určených pro vesnice se tak rozpustí ve velkých městech: kritérium splňují například Beroun, Kolín, Mělník, Jindřichův Hradec, Písek, Strakonice, Sokolov, Litoměřice, Litvínov, Chrudim, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou, Břeclav, Kroměříž, Uherské Hradiště, Valašské Meziříčí nebo Vsetín.

Hnutí DUHA prosazuje sjednocení hranice na 2000 obyvatel – stejná je v některých dalších podporách téhož programu – nebo 10 000 lidí, aby mohl zahrnovat i městečka.

Další informace

- Hnutí DUHA připravilo podrobné připomínky k návrhu Programu rozvoje venkova, včetně doporučení k úpravám a doplnění jednotlivých dotačních podpor (36 stran).
- **Kontakt: Vojtěch Kotecký, Hnutí DUHA, e-mail vojtech.kotecky@hnutiduha.cz, telefon 545 214 431, 604 202 470**

Vydalo Hnutí DUHA

Vojtěch Kotecký, březen 2006

Zpracování této publikace umožnila laskavá finanční podpora Heinrich Böll Stiftung (prostřednictvím Friends of the Earth Europe) a Nadace Partnerství.

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A› Bratislavská 31, 602 00 Brno
T› 545 214 431
F› 245 214 428
E› info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.